

Presentació

Aprenentatge i desenvolupament professional: de la investigació innovadora a la intervenció innovadora

El present número monogràfic de la revista EDUCAR porta per títol «Aprenentatge i desenvolupament professional: de la investigació innovadora a la intervenció innovadora». És en aquest marc on es presenta el recull d'articles següent amb algunes de les troballes i dels estudis més actuals en el camp de la formació i l'aprenentatge professional i, en concret, la manera com les recerques més innovadores en aquest camp s'apliquen i intervien en el context del treball.

La formació professional ha canviat significativament en aquest segle, atès que les estructures conjunturals nascudes del sistema capitalista, així com els processos econòmics, socials, tecnològics, laborals i educatius, han modificat els models, els continguts, els mitjans, els mètodes i les formes socials laborals (Echeverría, Isus, Martínez i Sarasola, 2008). Aquest paradigma recent ha dibuixat perfils professionals nous i diferents, que a la vegada exigeixen un nivell més elevat de competències en el seu camp (Caspar, 1994). Consegüentment, la professionalització en el món actual és cada dia més complicada, perquè no solament es necessiten uns professionals amb competències específiques (Guthrie, 2009), sinó també uns altres amb coneixements més transversals. El sistema productiu actual exigeix processos d'identificació nous d'aquestes competències per a les diferents activitats laborals (Shapiro, René i Irving, 2011), i per aquest motiu resulta clau delimitar les vies d'adquisició i desenvolupament de les diferents professions.

Aconseguir que totes les professions disposin d'una identitat pròpia, unida sens dubte a la vocació, amb una àmplia delimitació de perfils laborals i de les competències respectives, amb uns requisits d'accés, de formació inicial associada i de formació contínua per millorar el desenvolupament professional (París, Tejada i Coiduras, 2014; Tejada, 2009) suposarà un fort impacte en el sistema productiu occidental.

Però existeix un altre element vertebrador en la professionalització de qualsevol ofici: la transferència dels aprenentatges i de les competències a l'acompliment professional. La transferència és una valuosa aportació de la innovació i la millora laboral en l'acompliment del treballador i la treballadora, perquè

ens permet conèixer fins a quin punt tot l'esforç derivat d'aquesta millora és realment deguda als processos d'aprenentatge, tant de formació inicial com contínua. Ja a la dècada de 1980 autors com ara Noe (1986) i Baldwin i Ford (1988) es van plantejar la necessitat d'evidenciar els resultats dels processos formatius en l'acompliment professional, i en un primer moment es van centrar en el que coneixem com a *transferència de la formació*, que es refereix al grau en què el que s'ha après durant la instrucció és aplicat al lloc de treball (Baldwin, Kevin Ford i Blume, 2017). Des de llavors, molts autors han desenvolupat instruments o escales específiques per avaluar la transferència, ja sigui mitjançant l'avaluació directa —grau en què es transfereix— o indirecta —factors que la faciliten o que la dificulten— (Pineda, Quesada i Ciraso, 2011). Així mateix, les escales validades i estandarditzades són una minoria, atesa la complexitat de generalització que presenten (Schoeb, Lafrenière-Carrier, Lauzier i Courcy, 2020). No obstant això, hi ha uns certs avenços, com ara els que es presentaran en aquest monogràfic, la finalitat dels quals és dissenyar instruments que permetin realitzar el diagnòstic dels factors de transferència, com també comparar-los entre diferents contextos.

En aquesta línia es presenten sis articles escrits des de mirades i perspectives diferents, però amb un mateix nexu comú: la cerca de la millora dels processos vinculats a l'acció professional de les persones adultes, ja sigui que estiguin actives en el mercat laboral i amb un perfil professional molt clar o bé que s'estiguin formant en aquest perfil des de la base.

Específicament, els dos primers articles se centren en el desenvolupament professional dels estudiants universitaris, en la seva etapa inicial d'aprenentatge al llarg de la vida. Si bé encara no han aconseguit un títol que els acrediti com a professionals d'aquesta temàtica, sí que el fet de centrar-nos en diferents aspectes del seu desenvolupament els ajuda a establir les bases de la seva identitat laboral. Els dos articles que els segueixen ens ofereixen una mirada centrada en la innovació dels docents en diferents etapes educatives. Aquesta innovació és el que ajuda a aconseguir que, una vegada creada i desenvolupada la identitat professional, el professorat pugui continuar millorant dia rere dia la seva activitat laboral basada en l'evidència des d'una perspectiva d'aprenentatge informal. Finalment, els dos últims treballs ens aproximen al desenvolupament de treballadors en actiu de diferents camps allunyats de l'educació. L'interès d'aquestes experiències no rau tant en la formació contínua que realitzen per millorar el seu acompliment laboral, sinó el grau en què el que aprenen en aquestes formacions els permet millorar.

Després d'aquesta contextualització i presentació del monogràfic, passem a detallar cadascun dels articles d'una forma més concreta, que, a més, s'aniran trobant en el mateix ordre en què es presenten.

El primer article, desenvolupat per Maria Andria (National and Kapodistrian University of Athens) i titulat «Percepcions dels professors d'idiomes en formació sobre l'aprenentatge i el desenvolupament professional a través de pràctiques a l'ensenyament de la llengua grega com a llengua estrangera», analitza de quina manera les pràctiques docents poden funcionar com una

oportunitat perquè els professors en formació connectin i teixeixin els coneixements teòrics i les competències més tècniques amb les pràctiques reals a l'aula. La reflexió sobre com aprenen i es desenvolupen, abans i després, sobre l'exposició i la pràctica laboral que realitzen mostra una experiència crucial per facilitar el creixement professional dels formadors.

El treball d'Adolfo Montalvo García, Margarita Martí-Ripoll i Josep Gallifa (Universitat Ramon Llull), titulat «Desenvolupament de competències emocionals a l'educació superior: Els efectes d'un programa d'autolideratge des d'un disseny Dexplis», posa l'accent en la importància de les competències transversals per desenvolupar-se professionalment, fins i tot abans de guanyar experiència en el camp laboral. Aquestes competències han de ser adquirides i mobilitzades en espais controlats d'aprenentatge, preferiblement inicial. Les dades indiquen que cada vegada es procura que els estudiants universitaris assoleixin un nivell competencial més elevat quant a desenvolupament emocional.

Un tema que cobra una importància especial dins del monogràfic és la capacitat dels professionals d'aprendre contínuament, la qual cosa és fruit de la pràctica, i com aquesta els permet aprendre i desaprendre i alhora modelar la seva identitat laboral contínuament. En aquesta línia hi trobem l'estudi de Maria Domingo-Coscollola (Universitat Internacional de Catalunya), Judit Onsès-Segarra i Juana M. Sancho-Gil (Universitat de Barcelona), titulat «Aprentatge del professorat de secundària: Entorns, especificitats i consideracions per a la pràctica educativa», l'objectiu del qual és explorar com aprèn el professorat de secundària. Utilitzant un enfocament de recerca inclusiu i mètodes visuals i narratius es dibuixen, a través de cartografies docents, els entorns d'adquisició de coneixements per part dels ensenyants, les especificitats del seu aprenentatge i les consideracions que mostren sobre la pràctica educativa.

El treball de María-Jesús Martínez-Usarralde (Universitat de València) i Mònica Feixas (Zurich University of Teacher), titulat «La transferència dels projectes d'innovació docent: Un estudi sobre la seva capacitat de transformar l'ensenyament i l'aprenentatge», utilitza l'anàlisi de cas per investigar sobre una realitat comuna però poc explorada en el desenvolupament professional educatiu universitari: els projectes d'innovació docent. No solament s'hi prova que aquests projectes són útils com a mecanismes de desenvolupament professional, sinó que també impacten en l'experiència de l'alumnat. No obstant això, els autors hi detecten aspectes que n'entorpeixen l'execució adequada, com ara la gestió que se'n fa, així com la falta de suport per part de companys i companyes per implementar-los.

En un moment en què els professionals de la conducció de vehicles per al transport de mercaderies són més necessaris que mai, el Canadà pateix la manca de persones capacitades per realitzar aquesta feina. Aquesta necessitat és la que porta Aitana González Ortiz de Zárate (Universidad a Distancia de Madrid) i Gary N. McLean (Assumption University, Thailand), mitjançant l'article «Instruments referents generals vs. específics per mesurar la transferència de la formació en una organització de transports al Canadà», a participar en l'avaluació de nombrosos professionals de la conducció en una organit-

zació de transport canadenc. Al text esmentat se centren en l'avaluació d'aquesta formació, en la identificació del grau en què aquesta formació ha estat útil per als conductors, així com els factors que n'han facilitat i que n'han dificultat la transferència. Així mateix, els autors determinen que l'elecció de l'instrument d'avaluació influeix en els possibles resultats de l'estudi. Aquesta afirmació corrobora la idea que la transferència ha de ser mesurada a través de diferents instruments.

Finalment, i seguint amb la temàtica de la transferència de la formació, l'estudi de Carla Quesada-Pallarès (Universitat Autònoma de Barcelona), Mariel F. Musso (Centro Interdisciplinario de Investigaciones en Psicología Matemática y Experimental), Anna Ciraso-Calí (Universitat de Barcelona) i Eduardo Cascallar (KU Leuven), titulat «El bon ajust del model FET: Entendre els factors de transferència de la formació a Espanya», ens presenta el procés de validació estadística d'un instrument d'avaluació de la transferència testada en professionals actius de l'Administració pública i l'empresa privada espanyola. Els resultats de l'estudi permeten identificar un model de set factors que, de manera diferida, ajuden a dur a terme un diagnòstic de factors de transferència i a augmentar la probabilitat que hi hagi nivells més elevats de transmissió de l'aprenentatge. Les possibilitats d'aquesta troballa obren la porta a diferents avaluadors i avaluadores de la formació a fer ús del model FET (factors per avaluar la transferència) i del qüestionari corresponent, utilitzat de manera estandarditzada en el context espanyol.

El monogràfic presentat és una clara mostra de les diferents línies de recerca, entre les quals n'hi ha moltes més, que busquen la millora de l'acompliment professional a través de la innovació. És aquesta innovació la que ens permet, com a professionals, adaptar-nos als canvis del mercat laboral, ja sigui aquells que preveiem i que són fàcils d'aplicar, com una nova llei, o aquells que no som capaços de preveure i que comporten estrès i un desajustament temporal entre el que hem de fer i el que som capaços de fer, com ens ha passat amb la situació de la pandèmia causada per la covid i el teletreball. És per això que la innovació no únicament ha de formar part del procés d'aprenentatge al llarg de la vida, sinó també de la personalitat de qualsevol professional.

Esperem que aquest monogràfic ajudi els professionals d'avui dia a millorar en la seva actuació laboral tot utilitzant les evidències presentades com a base per innovar.

Georgina París Mañas

Universitat de Lleida

Investigadora del Grup de Recerca COMPETECS

Carla Quesada-Pallarès

Universitat Autònoma de Barcelona

Coordinadora del Grup d'Innovació CompREd

Referències bibliogràfiques

- BALDWIN, T.T. i FORD, J.K. (1988). Transfer of training: A review and directions for future research. *Personnel Psychology*, 41(1), 63-105.
<<https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.1988.tb00632.x>>
- BALDWIN, T.T.; KEVIN FORD, J. i BLUME, B.D. (2017). The state of transfer of training research: Moving toward more consumer-centric inquiry. *Human Resource Development Quarterly*, 28(1), 17-28.
<<https://doi.org/10.1002/hrdq.21278>>
- CASPAR, P. (1994). La inversió immaterial. *Taleia*, 9, 34-39.
- ECHEVERRÍA, B.; ISUS, S.; MARTÍNEZ, P. i SARASOLA, L. (2008). *Orientación profesional*. Barcelona: Editorial UOC.
- GUTHRIE, H. (2009). *Competence and competency-based training: What the literature says*. NCVER. Recuperat de <www.ncver.edu.au>.
- NOE, R.A. (1986). Trainees' attributes and attitudes: Neglected influences of training effectiveness. *Academy of Management Review*, 11, 736-749.
<<https://doi.org/10.5465/amr.1986.4283922>>
- PARÍS, G.; TEJADA, J. i COIDURAS, J. (2014). La profesionalización de los profesionales de la Formación para el Empleo en constante [in]definición en Europa. *Profesorado: Revista de Currículum y Formación del Profesorado*, 18(2), 266-283.
<<https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=56732350015>>
- PINEDA, P.; QUESADA, C. i CIRASO, A. (2011). *Evaluating training effectiveness: Results of the FET model in the public administration in Spain*. 7th International Conference on Researching Work and Learning. Normal University of China.
- SCHOEB, G.; LAFRENIÈRE-CARRIER, B.; LAUZIER, M. i COURCY, F. (2020). Measuring transfer of training: Review and implications for future research. *Canadian Journal of Administrative Sciences / Revue Canadienne des Sciences de l'Administration*, 38(1), 17-28.
<<https://doi.org/10.1002/cjas.1577>>
- SHAPIRO, H.; RENÉ, J. i IRVING, P. (2011). *Emerging skills and competences. -A transatlantic study. EU-US-*. Taastrup: Danish Technological Institute. European Commission.
- TEJADA, J. (2009). Profesionalización docente en el escenario de la Europa del 2010: Una mirada desde la formación. *Revista de Educación*, 349, 463-477.

